

STEDELIJKE **VERNIEUWING:** **THINK GLOBAL,** **ACT LOCAL**

Er wordt heel wat vernieuwd in Nederland. Op de stadsvernieuwing volgde sociale vernieuwing, die op zijn beurt weer werd gevolgd door stedelijke vernieuwing. Wat zijn de verschillen tussen al deze 'vernieuwende' activiteiten? Bij *stadsvernieuwing* gaat het in principe om een eenmalige 'inhaalactie'. Kenmerkend is de buurtgerichte benadering en de nadruk op de woning en het fysieke woonmilieu. De hoop dat met het verbeteren van de fysieke leefomgeving ook een aanzienlijk deel van de sociale problematiek in deze wijken zou verdwijnen, is in de praktijk vaak ijdel gebleken.

Uit het gegeven dat de stadsvernieuwing de negatieve spiraal in deze wijken niet altijd kon doorbreken is de *sociale vernieuwing* ontstaan, een methode om een goed beheer van de stedelijke leefomgeving mogelijk te maken. Het gaat daarbij om scholing en arbeid, voorzieningen en bereikbaarheid, woonomgeving en veiligheid. Evenals bij stadsvernieuwing is het schaalniveau waarop de sociale vernieuwing betrekking heeft betrekkelijk laag: buurt- of wijkniveau.

Voor de hand liggend zou zijn geweest dat, toen het 'bouwen voor de buurt' niet de gewenste sociale verbetering opleverde, een sterk integraal beleid centraal was komen te staan. In plaats daarvan werd naast twee afzonderlijke processen voor de herontwikkeling van buurten een derde type vernieuwing geïntroduceerd: *stedelijke vernieuwing*. Een essentieel verschil met stadsvernieuwing is, dat bij stedelijke vernieuwing meestal een herstructurering in de zin van het omvormen van de ruimtelijke hoofdactiviteit optreedt. Het gebied waarop de stedelijke vernieuwing plaatsvindt kan even groot zijn als bij de stadsvernieuwing, de invloedssfeer van de ingreep is vele malen groter en dient ten goede te komen aan de stad als geheel. Kleinschalig denken heeft afgedaan, en daarmee ook de zorg voor de meer lokale problemen. Centraal staat het bevorderen van de concurrentiepositie van Nederland ten opzichte van buitenlandse stedelijke regio's.

TOPLOCATIE

Een van de manieren waarop het beleid van stedelijke vernieuwing gestalte krijgt,

is het aanwijzen van zogenaamde 'Sleutelprojecten Ruimtelijke Inrichting'. Een kenmerk van de voorbeeldplannen is dat kantoorontwikkeling een belangrijke positie inneemt. De gemeenten die zich druk maken over stedelijke vernieuwing kunnen het er niet over eens worden wat nu de internationale toplocatie van Nederland is. In de praktijk wordt echter steeds duidelijker dat niet een van deze sleutelprojecten die felbegeerde status verkrijgt, maar dat de locatie rond Station-Zuid in Amsterdam de enige echte toplocatie van Nederland is. Wat dit voor invloed heeft op bijvoorbeeld de slagingskans voor ontwikkeling van de IJ-as, een van de prominentste voorbeeldplannen, daarover wordt angstvallig gezwegen.

Het is de vraag of de markt zit te springen om kantoorruimte op de specifieke locaties waarop de voorbeeldplannen betrekking hebben. Na de val van Olympia & York en de instorting van de kantorenmarkten in Groot-Brittannië en de Verenigde Staten, worden ook hier de vastgoedontwikkelaars voorzichtig. Daarnaast liggen de sleutelprojecten bijna allemaal op centrumlocaties. De markt voelt echter meer voor uitbreidingen aan de rand van de stad. De Amerikaanse 'Edge city' lijkt ook hier de voorkeur te krijgen.

KRAMPACHTIG

Het is de vraag of niet te krampachtig geprobeerd een monocentrische stad in stand te houden, terwijl vele ontwikkelingen naar een poly-nucleaire structuur tenderen.

Er is gekozen voor een meer economische invulling van revitalisering, waarbij de stad als motor voor de economie centraal komt te staan. Was het 'bouwen voor de buurt' in de jaren tachtig het parool, voor de jaren negentig zal 'bouwen voor de markt' de overheersende kreet worden. Een probleem is dat daarin de zorg voor sociaal zwakkeren minder goed past.

Bij een marktgestuurde herontwikkeling van stedelijke gebieden bestaat het gevaar, dat de sociale herontwikkeling een ondergeschoven kindje blijft. In dit opzicht kan veel geleerd worden van recente voorbeelden uit het buitenland. Zo zien we in Engeland hoe stedelijke vernieuwing, bijvoorbeeld de Docklands in Londen, gepaard gaat met verpaupering van andere stads- en landsdelen. Dat komt de gewenste internationale concurrentiekracht zeker niet ten goede.

FRANK VAN ERKEL
redactie AGORA



Stadsvernieuwing in Amsterdam: 'bouwen voor de buurt'. Foto: Martijn Gallenkamp.